

IKT-kompetenciák eltérő kontextusokban

Az IKT-fejlesztési célkitűzéseket az oktatásügy vonatkozásában megfogalmazó OECD és Európai Unió dokumentumok általános jellemzője, hogy az IKT-terjedésének és alkalmazásának kérdéskörét az oktatásban szükségesnek ítélt változtatásokkal összekapcsolva fogalmazzák meg. „Az IKT-ráfordítások megtérülésének értékelésénél nem szabad figyelmen kívül hagyni, hogy az IKT az iskolán belüli információkezelés fejlesztésére, a tanulók IKT-ismereteinek bővítésére, valamint az oktatás és a tanulás *átalakítására* is felhasználható” (OECD 2004/C). Az IKT katalizátor szerepét feltételező fejlesztési alapelvek az Európai Unió által megfogalmazott célkitűzésekben is fellelhetők: „Az e-learning¹ növekvő mértékben fogható fel katalizátorként az oktatási és képzési rendszerek alapvető változási folyamatában, ...” (SEC (2003) 905). Ennek jegyében fogalmazódott az Európai Parlament és a Tanács által elfogadott „eLearning” program, mely 2004-2006 közötti időszakban többféle célcsoport és oktatási tevékenység támogatásával kívánja javítani az oktatás és a szakképzés minőségét és hozzáférhetőségét az IKT alkalmazása révén. A dokumentum megfogalmazása arra utal, hogy az „európai oktatáspolitikai” az IKT oktatási használatnak támogatását oktatás módszertani és oktatásszervezési megújulással egybekötve tartja lehetségesnek. Cél „az elektronikus tanulás lehetőségeinek kihasználása a tanítási módszerek innovációjával összefüggésében, a tanulási folyamat minőségének javítása és a tanulók autonómiájának elősegítése érdekében” (Az Európai Parlament és a Tanács 2003; 2. cikk 2/d). A globalizációs folyamatoktól befolyásoltan versenypozícióját javítani törekvő Európai Unióban tehát az IKT oktatási integrációjának konceptualizálása a tanulás ügyének újragondolásával együtt – az IKT „facilitáló” szerepének hangsúlyozása mellett – zajlik, mely szükségképpen érinti a pedagógus kompetenciák kérdéskörét. A közpolitikák és célkitűzések azonban csupán szöveg formában léteznek, megvalósulásához számos feltétel szükséges. Ugyancsak az OECD által készített elemzés fejt ki, hogy az úgynevezett „bürokratikus iskolarendszerek szcenárió” forgatókönyve szerint változó oktatási rendszerek korlátozottak lesznek képesek kihasználni az IKT adta lehetőségeket.

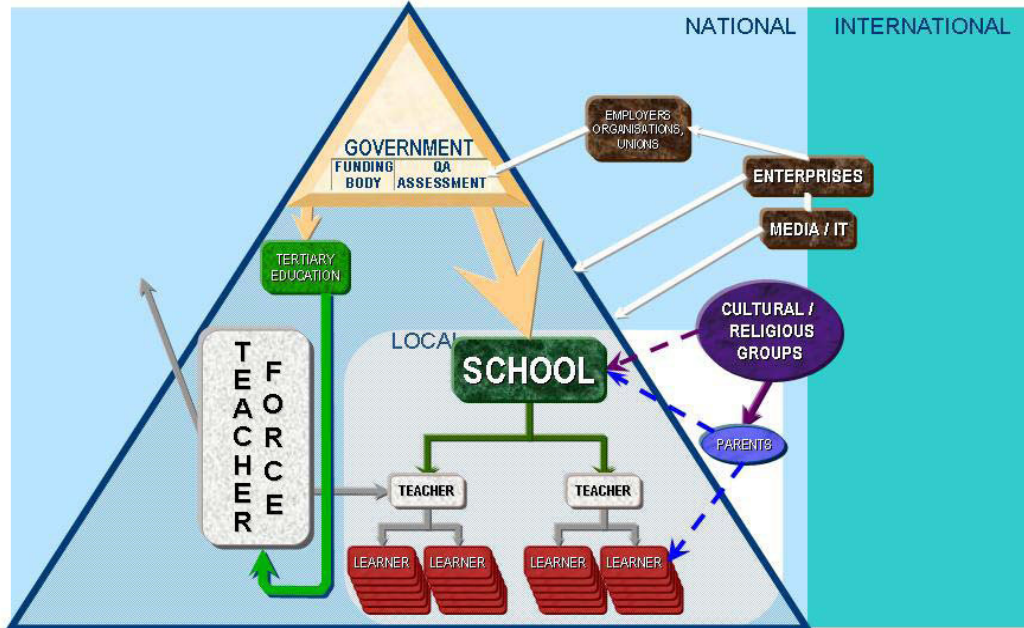
1. Az IKT „forrásközpontok” formájában jelenik meg az intézmények világában.
2. Az IKT kevésbé formálja át a tudásforrások akadémikus jellegét és valószínűtlen, hogy intenzív osztálytermi használatba vonják azokat.
3. A nagyobb befektetések az infrastruktúra fejlesztésekhez kötődnek, melyeket iskolai szinten újra és újra ki kell egészíteni a szinten tartáshoz.
4. Fiatal, kevésbé tapasztalt tanárok felelősek az iskolai laboratóriumokért.
5. Az IKT elkülönült teremben hozzáférhető.
6. Az alap oktatási cél az IKT alaptudás elsajátítása.
7. Az internet elsősorban oktatási programok és tartalmak terítésére szolgál.
8. Egy idő után „csalódás érzés” vesz erőt azokon, akik valamiféle hatékonyság javulást vártak az IKT-tól és visszatérnek az alapokhoz. Az IKT egyfajta költséges díszítőelem lesz az osztálytermeknek, aminek nincs jelentősebb hatása az oktatás eredményességére.
9. A gazdagabb családok tanulói sokat profitálnak a maguk módján az IKT-használatból, de a szegényebbek lemaradnak, régebbi eszközökre lesznek

¹ Az európai uniós dokumentumok többnyire a szakmai körökben megszokottnál tágabb jelentéskörben használják az e-learning fogalmát, lényegében a számítógép-használattal támogatott tanulást értve alatta. Erre utal a bizottság által finanszírozott <http://www.elearningeuropa.info/> oldal koncepciója is.

utalva. Az iskolát úgy tekintik, mint aminek képesnek kell lennie kiegyenlíteni a hozzáférésebeli hátrányokat, de az iskola sem elég erőforrással, sem elég motivációval nem rendelkezik ehhez.

10. Az IKT nagy szerepet kap a szervezetek és a tanárok irányításában, standardizált mérésekben, hatékonyság ellenőrzésben, a központosított adminisztrációban, tanulmányi teljesítménymérésekben, elszámoltatási rendszerekben. Az iskolák adatmenedzsment rendszere alkalmas lesz arra, hogy adatokat szolgáltatson a kormányzatnak/fenntartónak, szülőknak, tanulóknak.

“Bureaucratic School Systems Continue” Scenario

Forrás: Schooling for tomorrow working papers on the schooling scenarios; OECD CERI 2005.

Ha elfogadjuk, hogy a hazai oktatási rendszer a „bürokratikus iskolarendszer scenáriót” követi, akkor pedagógusok IKT-kompetenciáinak vonatkozásában azt kell vizsgálnunk, hogy milyen IKT-kompetencia szükséglettel jellemezhetők a bürokratikus iskolarendszerben szokványos pedagógusi munkakörök. A kérdésre nem a policy szövegekből ismerős pedagógus ideáltípus víziójának felelevenítésével kívánunk válaszolni, hanem korábbi kutatási tapasztalataink vitaindítóan leegyszerűsített megfogalmazásával. Ezek egyike például, hogy az IKT-alkalmazás terén szektorális innováció nélkül működő hazai oktatási rendszerben a pedagógus többnyire késztermék felhasználóként, egyfajta végrehajtó szerepkörben találhatja meg helyét, aminek nyilvánvaló hatása van IKT-kompetenciáinak összetételére.

Török Balázs
oktatásszociológus
torokb@ella.hu